

Motion till riksdagen 2025/26:4072

av Janine Alm Ericson m.fl. (MP)

med anledning av skr. 2025/26:226 Riksrevisionens rapport om Sidas arbete med det humanitära biståndet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa att arbetet med att effektivisera det humanitära biståndet utgår från att de humanitära principerna fortsatt värnas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med en samlad redovisning av hur Riksrevisionens iakttagelser följs upp i hela den statliga hanteringen av det humanitära biståndet, inklusive Utrikesdepartementets eget arbete, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa att arbetet med lokalisering och förenkling i praktiken stärker lokala civilsamhällesorganisationers, däribland kvinnorätsorganisationers, möjligheter att få tillgång till humanitärt stöd och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Miljöpartiet välkomnar Riksrevisionens granskning av Sidas arbete med det humanitära biståndet. Det är viktigt att Sveriges humanitära bistånd håller hög kvalitet, är effektivt och når människor snabbt. Samtidigt är det viktigt att hålla fast vid vad Riksrevisionens granskning faktiskt visar: Sida har ett tydligt fokus på att det humanitära biståndet ska gå till de kriser där behoven är som störst, vilket är en grundläggande utgångspunkt för ett principfast humanitärt bistånd.

Det humanitära biståndet är den yttersta livlinan för människor som drabbas av kriser och katastrofer och ska syfta till att rädda liv, lindra nöd och upprätthålla mänsklig värdighet. Behoven är i dag större än någonsin, samtidigt som respekten för principerna om humanitär rätt och skydd för humanitära aktörer försvagats globalt.

Riksrevisionens kritik rör framför allt processer, beslutsfattande, uppföljning och organisering. Regeringen delar i huvudsak dessa bedömningar och hänvisar till att Sida redan har påbörjat ett förändringsarbete, samtidigt som regeringen anser ärendet slutbehandlat. Miljöpartiet menar att detta inte är tillräckligt.

Det humanitära biståndet ska vara behovsbaserat och vägledas av de humanitära principerna. Effektivisering är viktig, men effektivisering får aldrig bli en förevändning för ökad politisk styrning eller för att andra faktorer än de humanitära behoven tillåts väga tyngre i bedömningen. Regeringen framhåller i skrivelsen den nya humanitära strategins fokus på bl.a. kostnadseffektivitet, transparens, lokalisering och nya partnerskapsmodeller, men lyfter också att stöd inte får ges till aktörer som anses motarbeta svenska intressen. Här finns en uppenbar risk att gränsen mellan legitim kvalitetssäkring och politisering förskjuts. För Miljöpartiet är det avgörande att Sveriges humanitära bistånd även framöver utgår från internationell humanitär rätt och de humanitära principerna, inte från politiska prioriteringar eller svenska intressen. De humanitära behoven är som störst i ett tjugotal länder. Glappet mellan behov och finansiering i dessa särskilt sårbara och konfliktdrabbade länder växer, och nuvarande biståndsmodeller möter inte upp behoven. Miljöpartiet vill att Sverige viker hälften av det bilaterala biståndet till dessa kontexter.

Regeringens skrivelse blottlägger också ett ansvar som regeringen själv i stor utsträckning undviker att diskutera. Av skrivelsen framgår att det humanitära biståndet 2024 uppgick till 9,6 miljarder kronor, varav 4,9 miljarder kronor fördelades av Sida medan resterande 4,7 miljarder kronor hanterades av Utrikesdepartementet. När regeringen hänvisar till behovet av effektivare hantering, samordning och uppföljning räcker det därför inte att enbart peka på Sida. Regeringen måste också redovisa hur den egna hanteringen av det humanitära biståndet bidrar till att minska de akuta behoven på ett effektivt och transparent sätt. Riksrevisionens iakttagelser rör Sidas hantering, men vi anser att regeringen bör återkomma till Riksdagen med en samlad återrapportering om hur Riksrevisionens iakttagelser tas om hand i hela den statliga styrningen av det humanitära biståndet.

Miljöpartiet delar bedömningen att processerna behöver förenklas. Riksrevisionen rekommenderar bl.a. förenklade processer för fördelning av biståndet och att öka andelen fleråriga insatser. Regeringen konstaterar också att Sida har ökat andelen fleråriga projekt och att detta arbete ska fortsätta. Det är en viktig inriktning. I en tid då allt fler humanitära kriser är långdragna behövs större förutsägbarhet och uthållighet. Effektivisering måste därför i första hand betyda mindre administrativ börda för partnerorganisationer, tydligare processer och större möjlighet att arbeta flerårigt där situationen kräver det. Att lägga mer tid på administration och upprepade ansökningsförfaranden riskerar annars att ta resurser från själva biståndsinsatsen.

Miljöpartiet välkomnar också att regeringen i skrivelsen lyfter lokalisering som en vägledande princip i den nya strategin och att processer ska förenklas för civilsamhällesorganisationer. Det är dock avgörande att detta inte stannar vid formuleringar i strategidokument. Lokala aktörer är en nyckel till effektivt bistånd. De har den kontextuella kunskapen, bär ett förtroende hos lokalbefolkningen och når oftast längst ut i krisområden. Lokalisering måste få ett konkret genomslag i hur stödet utformas, så att lokala organisationer i humanitära kriser faktiskt får bättre möjligheter att få finansiering och verka långsiktigt. Det gäller inte minst lokala kvinnorrättsorganisationer och andra aktörer som ofta har djup förankring, hög legitimitet och särskild kunskap om

människors behov, men som samtidigt missgynnas av alltför tunga administrativa krav och otillräckligt anpassade finansieringsmodeller.

Svenskt humanitärt bistånd ska fortsätta att vara en stark och trovärdig kraft för att rädda liv och lindra nöd. Då krävs både effektivitet och principfasthet. Miljöpartiet menar därför att regeringens arbete måste inriktas på att stärka biståndets kvalitet utan att försvaga dess oberoende. Sveriges bistånd ska alltid styras av målet att bidra till bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck – inte underordnas andra politiska intressen. Det humanitära biståndet måste förbli behovsstyrt, opartiskt och rättighetsbaserat, även när det blir allt svårare att arbeta i auktoritära miljöer. Sverige har möjlighet att ta en ledande roll för en principfast, rättvis och långsiktig humanitär politik. Den möjligheten måste vi ta.

Janine Alm Ericson (MP)

Jacob Risberg (MP)

Ulf Holm (MP)